

Datum 2011-11-15

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Finansinspektionens stresstester av storbankerna

Stresstester är ett av de verktyg som FI använder sig av i sin tillsyn av bankerna. FI gör löpande tester för att bedöma bankernas förmåga att motstå olika negativa scenarier. Stresstester används dessutom i den årliga samlade kapitalbedömningen av bankerna. FI publicerade senast resultat av stresstester i oktober 2010.

I följande promemoria redogörs för metoden samt resultatet av det senaste stresstest som utförts på storbankerna (Nordea, SEB, Handelsbanken och Swedbank). Finansinspektionens metod är förenklad, standardiserad och annorlunda än de metoder som bankerna själva använder i sina stresstester. I scenariot antas inget specifikt makrosenario. Istället är utgångspunkten att åskådliggöra effekterna av en kraftig försämring av konjunkturen och därmed förutsättningarna för bankernas lönsamhet. Den huvudsakliga källan till resultatförsämringen i scenariot är stora kreditförluster inom samtliga segment av bankernas utlåning.

FI bedömer magnituden av försämring i scenariot som osannolik men inte omöjlig. I slutet av scenariot har samtliga banker fortfarande betryggande buffertar gentemot de lagstadgade minimikraven, såväl med som utan övergångsregler. Anledningen är både att bankerna är välkapitaliserade i utgångsläget och att de har god underliggande intjäning.

Finansinspektionens bedömning från förra riskrapporten kvarstår, det vill säga att det i dagsläget inte finns behov för någon av storbankerna att förstärka sin kapitaltäckning. Den finansiella oron visar dock att investerare i extrema perioder kan komma att kräva en betydligt högre nivå på kapitalet än de lagstadgade kraven. Det här betyder att bankerna bör ha en god kapitalberedskap även för osannolika scenarier. Med god kapitalberedskap menas att bankerna ska ha konkreta planer för att kunna förbättra kapitaltäckningen inom en rimlig tidsperiod. FI bedömer att de svenska storbankerna idag har en sådan beredskap.

Ändringar av metoden

Det har skett vissa ändringar i metoden sedan förra året. I syfte att förbättra metoden har vi inkluderat kommande regelförändringar i stresstestet. Dessa förändringar påverkar kapitaliseringen för samtliga banker. Avdrag för investeringar i försäkringsrörelser som idag görs från totalt kapital kommer istället att göras med lika andelar från kärnprimärkapital och primärkapital. Den här

effekten införs i stresstestet under år 2013. Ytterligare en regelförändring som påverkar kärnprimärkapitalberäkningen i Swedbank är implementeringen av CRD 3 som kommer att införas i Sverige från och med december 2011. Ändringen av kapitaldefinitionen påverkar den rapporterade kärnprimärkapitalrelationen i Swedbank, vars eget kapital omfattar andra aktieslag än stamaktier (ordinary shares) i form av preferensaktier vilka inte är likställda med stamaktier i händelse av likvidation. De nya reglerna innebär därför att Swedbank kommer att rapportera ett lägre kärnprimärkapital än idag. Storleken på det förlustabsorberande kapitalet i Swedbank påverkas dock inte och därmed inte FI:s syn på bankens kapitalisering. Till detta hör även att preferensaktierna antas omvandlas till stamaktier senast efter bolagets årsstämma 2013. Kapitalbasen påverkas inte heller eftersom preferensaktierna kan tillgodoräknas som primärkapitaltillskott.

Övergripande metod

FI:s metod skiljer på ett viktigt sätt från de stresstest som utförts av t ex EBA och bankerna själva. FI och även Riksbanken utgår i sina stresstester från publik information och gör ingen skillnad mellan bankerna när det gäller exempelvis stabilitet i intjäningen eller kreditkvalitet i ett visst segment. Myndigheterna antar helt enkelt ett visst intjäningsfall och en viss utveckling av kreditförlusterna i olika segment på olika marknader och simulerar effekten på bankernas finansiella ställning. Fördelen med en sådan standardiserad metod är att den underlättar jämförelser mellan bankerna. Nackdelen är förstås att ett standardiserat test inte innehåller någon specifik information om exempelvis kvaliteten i den enskilda bankens kreditportfölj.

I FI:s stresstest beräknar vi bankernas motståndskraft i ett treårigt scenario med kraftigt försämrad konjunktur på alla områden. Scenariot innebär att bankerna drabbas av lägre intjäning och högre kreditförluster vilket påverkar kapitaliseringen negativt. Samtidigt antas i scenariot att utlåningen ökar med 5 procent under det första året (ingen nyutlåning åren därefter) och att kapitalkravet för kreditrisk enligt interna modeller ökar med 5 procent under det första och det andra året på grund av negativa migrationseffekter (högre riskvikter). Bankerna antas dela ut 40 procent av nettoresultatet vid nettovinst och ingenting vid förlust.

I stresstestet bedöms de fyra storbankernas förmåga att möta ett mycket negativt ekonomiskt scenario.¹ Testet fokuserar på bankernas kreditrisker. De svenska storbankernas kapitalkrav härrör typiskt sett till 85-90 procent från kreditrisker. Kapitalkravet för marknadsrisker och operativa risker antas vara oförändrat under scenarioperioden.²

Information om bankernas kreditportföljer baseras på bankernas publicerade kvartalsrapporter för andra kvartalet 2011. FI har delat in bankernas kreditport-

¹ I bilagan redogörs för olika antaganden i större detalj.

² Det är ofta rimligt att exkludera marknadsrisker när stresstester görs över en längre tidsperiod eftersom marknadspositioner är möjliga att hedga eller stänga i ett kortare tidsperspektiv.

följer i 41 olika exponeringsklasser där olika kreditförlustnivåer antagits för respektive klass. Det har inte gjorts någon åtskillnad mellan de olika bankernas kreditförlustnivåer för samma exponeringsklass. Detta innebär att skillnader i kreditförluster för de fyra bankerna i scenariot uteslutande beror på skillnader i låneportföljernas sammansättning.

Antaganden om intjäning är baserade på SME Direkts konsensusestimater för de olika bankerna för tredje och fjärde kvartalet 2011. För perioden 2012 till 2014 har ett avdrag gjorts om 10 % på den förväntade intjäningsnivån före kreditförluster för helåret 2011. Resultaten av testerna redovisas genomgående i form av bankernas primärkapitalrelationer samt kärnprimärkapitalrelationer – både med och utan övergångsregler.³

Resultat

I scenariot är kreditförlusterna höga inom alla branscher och regioner. Jämfört med dagsläget gäller det i synnerhet utlåning till kommersiella fastigheter och bolån. Även om kreditförlustnivåerna är generellt höga jämfört med i dagsläget når de inte upp till de nivåer som uppmätts under 90-talskrisen. Detta gäller även de baltiska länderna som i scenariot fortsätter att uppvisa relativt stora kreditförluster men förlustnivåer antas vara lägre än vad som faktiskt uppnåddes under 2009.

Scenariots höga kreditförluster kopplade till bolån är baserat på en ogynnsam utveckling av disponibla inkomster och arbetslöshet, i kombination med höga utgifter för räntor och amorteringar. Om den ekonomiska utvecklingen blir svag med stigande arbetslöshet samtidigt som inflationen ökar, vilket tvingar Riksbanken att höja räntan, kan detta få en negativ effekt på huspriserna. Vissa hushåll som under senare år tagit bolån med höga belåningsgrader kan då hamna i ett läge då lånets storlek överstiger värdet på bostaden. Om sådana hushåll drabbas av arbetslöshet kan de hamna på obestånd, vilket leder till kreditförluster.⁴ Även i ett sådant scenario är dock bankernas kreditförluster främst hänförliga till utlåning till företag och fastighetsbolag.

Tabell 1: Kreditförlustnivåer

Kreditförlustnivåer	2011	2012	2013	2014	Totalt (2011-2014)
Nordea	0,19%	1,35%	1,35%	1,12%	4,33%
Handelsbanken	0,05%	1,09%	1,09%	0,91%	3,13%
Swedbank	-0,14%	1,28%	1,25%	0,98%	3,56%
SEB	-0,11%	1,36%	1,35%	1,13%	3,47%
Totalt (medel)	0,00%	1,27%	1,26%	1,04%	3,62%

Kreditförlusterna i scenariot är väsentligt högre än de faktiska nivåerna för storbankerna 2011 (som också påverkas positivt av återföringar av tidigare reserveringar) och uppgår till cirka 275 miljarder kronor sammanlagt för de fyra

³ Övergångsreglerna innebär att bankerna ännu inte kan tillämpa sina riskvikterna från sina interna modeller fullt ut, vilket medför högre kapitalkrav. När bankernas kapitalbuffertar har bedömts har FI också kontrollerat att kapitaltäckningsgraden är tillfredsställande.

⁴ Bankerna har en fordran på låntagaren även efter att säkerheten realiserats. I vanliga fall brukar dock bankerna reservera den fordran som återstår när säkerheten realiserats som kreditförlust. Återstående belopp kan dock återvinnas vid ett senare tillfälle.

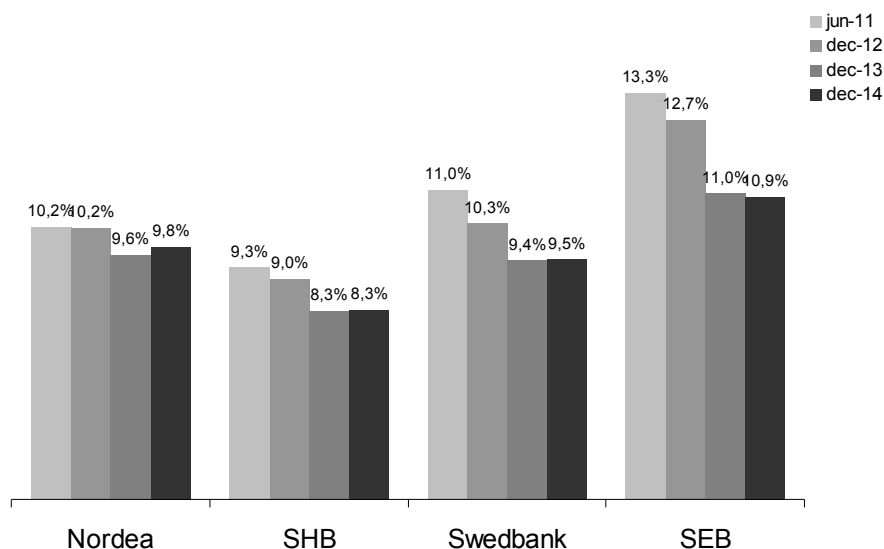
storbankerna från 2011 till och med 2014. Detta kan ställas mot intjäningen under samma period på drygt 330 miljarder kronor.⁵

Tabell 2: Resultat med förändring av eget kapital

Miljoner kronor, 2012-2014	Nordea	Handelsbanken	Swedbank	SEB
Resultat före kreditförluster	114 720	47 299	40 551	40 646
Kreditförluster	116 922	54 842	49 586	50 580
Skatt	997	0	0	0
Resultat efter skatt	-3 198	-7 544	-9 035	-9 934
Utdelning	1 246	0	0	0
Förändring eget kapital	-4 444	-7 544	-9 035	-9 934

Även i scenariot har samtliga banker emellertid betryggande buffertar gentemot de lagstadgade minimikraven med övergångsregler (diagram 1). Primärkapitalrelationerna faller till som lägst 8,3 %. Anledningen är att bankerna är välkapitaliserade i utgångsläget och har god underliggande intjäning (tabell 2). Utan övergångsreglerna faller primärkapitalrelationerna till som lägst 10,6 % (diagram 2).

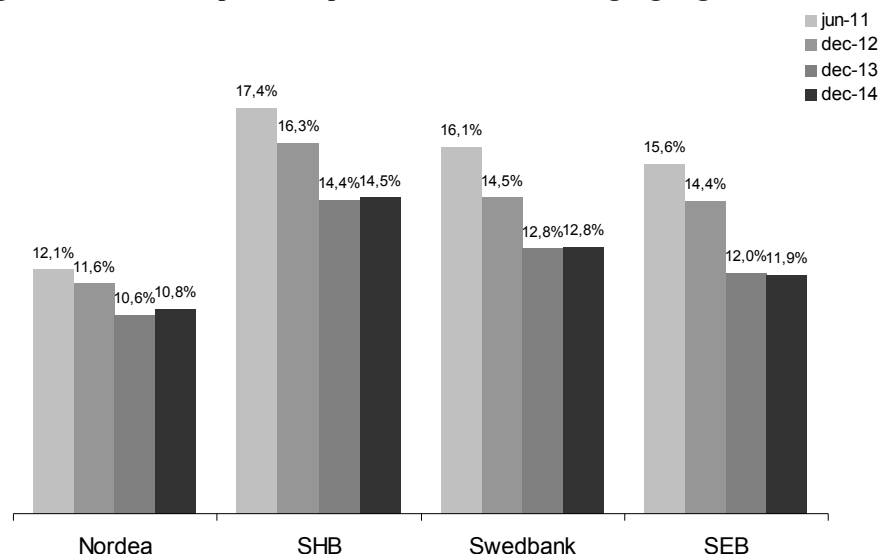
Diagram 1. Bankernas primärkapitalrelationer med övergångsregler

Med övergångsreglerna påverkas inte de riskvägda tillgångarna av migrationer. Utan övergångsregler gör den negativa effekten av riskmigration att kapitalrelationen faller ytterligare för samtliga banker.

⁵ Se Tabell 1 för detaljerad resultaträkning

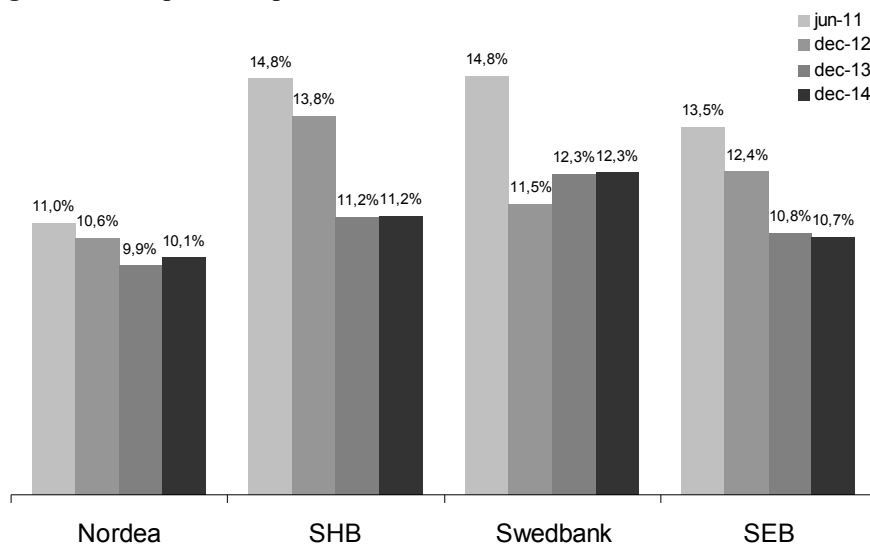
Diagram 2. Bankernas primärkapitalrelationer utan övergångsregler

Kärnprimärkapitalrelationer ”Basel 3”

FI har i den här beräkningen använt sig av nuvarande definition av riskvägda tillgångar, vilket innebär en viss överskattning av kapitaltäckningen jämfört med förslagen i Basel 3⁶. Avdrag för investeringar i försäkringsrörelser görs från och med 2013 med lika andel från kärnprimärkapital och primärkapital respektive. Swedbank får ca 1,8 procentenheter lägre kärnprimärkapitalrelation under 2012 på grund av att vi definierar kärnprimärkapital i enlighet med regelverkförändringen i CRD 3.

Diagram 3. Kärnprimärkapitalrelationer skattade Basel III

I slutet av scenariot har storbankerna kärnprimärkapitalrelationer på mellan 10,1 och 12,3 procent, vilket innebär en förhållandevis god marginal gentemot Basel 3-förslagets krav på 7 procent.

⁶ De beräknade kärnprimärkapitalrelationerna är baserade på en grov skattning som inte helt tar hänsyn till att definitionen av de riskvägda tillgångarna också kommer att förändras i Basel 3. Effekter av IAS 19 är inte inkluderade i skattningen.

Bilaga

Nedan redogörs för mer detaljerade antaganden som FI gör för bankernas in-tjäning, kreditportföljer, utlåningstillväxt, kreditförluster, samt övriga faktorer som påverkar resultaten av stresstestet.

Kapitaltäckningsreglerna

Bankerna ska enligt Basel 2-regelverket ha en kapitalbas motsvarande 8 procent av de beräknade riskvägda tillgångarna för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker (Pelare 1-risker). Minst hälften av detta kapital, det vill säga 4 procent av de riskvägda tillgångarna, ska vara så kallat primärkapital. Utöver detta ska bankerna hålla kapital för övriga risker som deras verksamhet är utsatt för (Pelare 2-risker). Exempel på sådana risker kan vara affärsrisker, försäkringsrisker och koncentrationsrisker. Dessutom ska bankerna hålla en buffert utöver det beräknade kapitalkravet för ovanstående risker.

Exponeringsklasser 2011

Exponeringsklass
Sverige hushåll bolån
Sverige hushåll övrigt
Sverige företag låg
Sverige företag medel
Sverige företag hög
Sverige kommersiella fastigheter
Danmark hushåll bolån
Danmark hushåll övrigt
Danmark företag låg
Danmark företag medel
Danmark företag hög
Danmark kommersiella fastigheter
Finland hushåll bolån
Finland hushåll övrigt
Finland företag låg
Finland företag medel
Finland företag hög
Finland kommersiella fastigheter
Norge hushåll bolån
Norge hushåll övrigt
Norge företag låg
Norge företag medel
Norge företag hög
Norge kommersiella fastigheter
Estland - hushåll
- företag
- fastighetsbolag
Lettland - hushåll
- företag
- fastighetsbolag
Litauen - hushåll
- företag
- fastighetsbolag
Ryssland/Polen
Tyskland hushåll
Tyskland företag
Ukraina
Storbritannien
Kreditinstitut
Övrig verksamhet
Off balance

Storbankernas kreditexponering delas upp i 41 olika klasser. För varje klass antas en kreditförlustnivå för år 2012, 2013 och 2014. För nordiska företagsexponeringar antas kreditförlusterna utvecklas olika beroende på bransch. För att ta hänsyn till detta görs en uppdelning av branscher med låg, mellan eller hög risk.

Antaganden om intjäning

Bankernas intjäning under andra hälften av 2011 antas utveckla sig enligt SME Direkts konsensusestimater. Dessa är ett genomsnitt av cirka 15 analytikers prognoser för hur bankernas resultat före kreditförluster kommer att utvecklas.

I scenariot antas intjäningen bli lägre än marknadens förväntningar. Detta är främst på grund av en lägre aktivitetsnivå, fallande tillgångspriser och högre finansieringskostnader, vilket leder till att nettointäkterna faller. Denna lägre intjäning har schablonmässigt simulerats genom att resultatnivån före kreditförluster för åren 2012 till 2014 satts till den förväntade nivån för helåret 2011 med ett avdrag motsvarande 10 procent.

Antaganden om kreditförluster från bolån

I scenariot har kreditförlusterna från bolån antagits öka baserat på ett större husprisfall på grund av högre arbetslöshet samtidigt som räntorna stiger. Merparten av dessa kreditförluster inträffar i scenariot under åren 2012 – 2013.

Bolån är den största enskilda exponeringsklassen och uppgick (andra kvartalet 2011) till cirka 2 500 miljarder kronor eller drygt 33 procent av storbankernas totala utlåning. Antaganden om höga förlustnivåer på bolån kommer därför att få märkbar påverkan på utfallet av stresstestet.

Antaganden om utlåningstillväxt

Förutom nivån på nyutlåningen bestäms bankernas totala utlåning vid varje tidpunkt av volymen fallissemang vid föregående tidsperiod. Ju fler fallissemang, desto mindre kommer kreditvolymen vara vid nästa tidsperiod. Volymen fallissemang har uppskattats genom att antagandet om kreditförluster för varje exponeringsklass dividerats med 0,5. Detta innebär att banken antas återvinna 50 procent av det exponeringsbelopp som vid varje tidpunkt fallerar.

Exempel:

$$\text{Total utlåning bolån Sverige K3 2011} = \text{Total utlåning bolån Sverige K2 2011} + \text{nyutlåning bolån Sverige K3 2011} - (\text{kreditförluster bolån Sverige K2 2011} / 0,5)$$

I scenariot antas låg nyutlåning men den genomsnittliga riskvikten ökar, med effekten att de riskvägda tillgångarna och därmed även bankernas kapitalkrav ökar. Effekten på riskvägda tillgångar av de höga fallissemangsnivåerna är dock större än effekten av ökade riskvikter.

Migrationer i bankernas riskklassificeringssystem

Utöver förändringen i utlåningsvolym påverkas bankernas kapitalkrav av eventuella migrationer som uppstår i deras riskklassificeringssystem. Migrationer innebär att exponeringar flyttas mellan olika riskklasser, vilket påverkar bankernas kapitalkrav. Bankerna använder sig av interna riskklassificeringsmodeller för att åsätta PD⁷ och LGD⁸-estimat för sina motparter. Valet av riskklassificeringsmetod påverkar därmed bankernas kapitalkrav.

⁷ Probability of default, sannolikhet för fallissemang

Förändring av bankernas kapitalkrav på grund av migrationer

Migrationer	2012	2013	2014
Samtliga banker	5,0%	5,0%	0,0%

FI gör inte någon skillnad i migrationsantagandena mellan olika banker vilket gör att vissa banker påverkas mera av den antagna schablonmässiga migrationseffekten. I scenariot med övergångsregler kommer bankernas kapitalkrav beräknat enligt övergångsreglerna, det vill säga 80 procent av kapitalkravet enligt Basel 1, vara högre än kapitalkravet enligt Basel 2 genom hela scenarioperioden. Då migrationer endast påverkar kapitalkravet enligt Basel 2, blir migrationsantagandena inte relevanta i detta scenario.

Nedan är en uppräknig av de faktorer som påverkar de ingående delarna i kapitaltäckningen, dvs. kapitalbasen och kapitalkravet.

Påverkar kapitalbasen

Nyemissioner

Beroende på kvaliteten på det kapital som tas in påverkar det kärnprimärkapitalet, primärkapitalet eller kapitalbasen.

Vinst efter skatt

Tillfaller balanserat resultat.

Utdelningar

Påverkar hur stor andel av vinsten som tillfaller balanserat resultat.

Kreditförluster

Påverkar vad resultatet blir.

Påverkar kapitalkravet

Utlåningsvolym

Ökad utlåning innebär, allt annat lika, ett ökat kapitalkrav.

Migrationer i riskklassificeringssystem

Vid konjunkturförsämring eller andra motpartsspecifika förändringar kan konkursrisken för en motpart öka vilket även ökar kapitalkravet. Effekten av detta beror på graden av through-the-cycle/point-in-time i bankens riskklassificeringssystem.

Utrullning av portföljer

Generellt sänks kapitalkravet för portföljer vars kapitalkrav beräknas med interna riskklassificeringsmodeller jämfört med schablonmetoden. De flesta banker rullar fortfarande ut portföljer.

Kreditförluster (fallissemang)

Exponeringar som fallerat ska täckas med reserveringar och inte kapital. Därmed faller kapitalkravet när fler exponeringar fallerar, allt annat lika. Den negativa effekten på kapitalbasen av kreditförluster är dock större än den positiva effekten på kapitalkravet.

Riskvikt i nyutlåning

Om nyutlåningen sker till en lägre riskvikt än riskvikten i den befintliga portföljen, och denna nyutlåning endast ersätter utlåning som förfallit, kommer kapitalkravet att sjunka

⁸ Loss given default, förlust givet fallissemang

När utlåningstillväxten i bankerna sjunker påverkas kapitaltäckningen positivt. Utlåningsökningen har under de senaste åren till stor del skett till exponeringar med relativt låg riskvikt, såsom bolån. Bankerna använder dessutom interna riskklassificeringsmodeller för att beräkna kapitalkravet i allt fler portföljer, vilket i allmänhet leder till lägre kapitalkrav.

Övriga antaganden

Bankerna antas dela ut 40 procent av nettovinsten (vid vinst) till aktieägarna under alla tre åren.

Skatten är varje enskild banks genomsnittliga (normaliserade) skattesats under de tre föregående åren. Inget underskottsavdrag beaktas i övningen.

Negativa såväl som positiva resultat antas påverka bankernas kärnprimärkapital direkt. Det supplementära kapitalet antas därmed inte ha någon förlustabsorberande förmåga.

Ingen utrullning av portföljer antas under scenariot. IAS19 redovisning av pensionsunderskott antas inte påverka bankernas kapital i scenariot.

Tabell 3:

Resultaträkning*
Miljoner kronor

	Nordea				SHB				Swedbank				SEB			
	2011*	2012	2013	2014	2011*	2012	2013	2014	2011*	2012	2013	2014	2011*	2012	2013	2014
Resultat före kreditförluster	42 489	38 240	38 240	38 240	17 518	15 766	15 766	15 766	15 735	13 517	13 517	13 517	15 054	13 549	13 549	13 549
Kreditförluster	5 274	41 177	41 617	34 128	859	19 216	19 536	16 090	-1 809	17 940	17 847	13 799	-1 518	17 793	17 917	14 871
Skatt	9 354	0	-	997	4 229	-	-	-	3 962	-	-	-	3 554	-	-	-
Resultat efter skatt	27 861	-2 936	-3 377	3 115	12 430	-3 450	-3 770	-324	13 582	-4 423	-4 330	-282	13 018	-4 244	-4 368	-1 322
Utdelning	11 145	0	-	1 246	4 972	-	-	-	5 433	-	-	-	5 207	-	-	-
Förändring eget kapital	16 395	-2 936	-3 377	1 869	7 431	-3 450	-3 770	-324	8 305	-4 423	-4 330	-282	6 757	-4 244	-4 368	-1 322

* 2011 avser konsensusestimater för kv.3-4